

значення прокурорами пріоритету під час захисту інтересів громадян або держави при виникненні конкуренції інтересів, внести зміни у ч. 1 ст. 361 Закону України «Про прокуратуру», додавши речення наступного змісту: «У випадку виникнення конкуренції інтересів громадянина та

держави, прокурор, відповідно до положень Конституції України, зобов'язаний забезпечувати у суді захист інтересів громадянина, за умови, що захист його інтересів не завдасть шкоди суверенітету, територіальній цілісності, безпеці, інтересам та моральним засадам суспільства».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Монографія / Відп. ред. Я.М. Шевченко. – К: КНТ, 2008. – 626 с.
2. Левківський Б.К. Загальні проблеми юрисдикційного захисту осіб, постраждалих від насильства в сім'ї (домашнього насильства) / Б.К. Левківський // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 2. – С. 171-175.
3. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 р № 1789-XII // Відомості Верховної Ради України – 1991 р. – № 53, стаття 793. – Зі змінами; ост. ред. 09.06.2013 р.
4. Сімейний кодекс України: [прийнятий 10 січ. 2002 р. № 2947-III] // Від. Верхов. Ради Укр. – 31.05.2002. – № 21, (дод.). – Ст. 135. – Зі змінами; ост. ред. 09.12.2012 р.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: [прийнятий 07 груд. 1984 № 8073-X] // Відом. Верхов. Ради Укр. РСР. – 18.12.1984. – № 51 (дод.). – Ст. 1122. – Зі змінами; ост. ред. 01.07.2013 р.
6. Руденко М. Прокурор у цивільному процесі України / М. Руденко // юридичний журнал «Юстиніан». – 2005 р. – № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1970> (дата звернення: 14.06.13). – Назва з екрану.
7. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: Наказ Генеральної Прокуратури України № 6гн від 28 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/1nordoc.html> (дата звернення: 14.06.13).
8. Про організацію діяльності органів прокуратури щодо забезпечення прав і свобод дітей: Наказ Генеральної Прокуратури України № 16гн від 01 листопада 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/1nordoc.html> (дата звернення: 14.06.13).
9. Цивільний процесуальний кодекс України: [прийнятий 18 бер. 2004 р. № 1618-IV] // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 16. – Ст. 11. – Зі змінами; ост. ред. 09.06.2013р.
10. Мічурін Є.О. Особливості участі юридичних осіб публічного права у цивільних правовідносинах / Є.О. Мічурін // Актуальні питання правового регулювання участі суб'єктів публічного права в приватних відносинах: зб. наук. пр. / НАПРН України, НДІ приват. права і підприємництва; за ред.: акад. НАПРН України О.Д. Крупчана, доц. О.О. Первомайського. – К.: Ред. журн. «Право України», 2013. – 256 с.
11. Козелецький районний суд Чернігівської області цивільна справа № 734/917/13-ц.
12. Про особливості діяльності прокуратур з нагляду за додержанням законів у воєнній сфері: Наказ Генеральної Прокуратури України № 12гн від 12 квітня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/1nordoc.html> (дата звернення: 14.06.13).

УДК 347.75

ЗАКОНОДАВСТВО ПРО АНДЕРРАЙТИНГ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

LAW PROVISIONS ON SECURITIES UNDERWRITING IN UKRAINE

Маслова-Юрченко К.О.,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного права № 2
Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

У статті розглядаються норми сучасного законодавства України, що стосуються андеррайтингу цінних паперів. Аналізуються тенденції правового регулювання. Підкреслюються прогресивні та слабкі сторони останніх законодавчих змін. Запропоновано можливі шляхи покращення нормативно-правових актів.

Ключові слова: андеррайтинг, емісія, професійна діяльність на фондовому ринку, проспекти емісії цінних паперів, торгівля цінними паперами, розміщення цінних паперів, цінні папери, фондовий ринок.

В статье рассматриваются нормы законодательства Украины об андеррайтинге ценных бумаг. Анализируются различные тенденции правового регулирования. Подчеркиваются прогрессивные и неудачные стороны последних изменений законодательства. Предлагаются возможные пути усовершенствования правовых норм.

Ключевые слова: андеррайтинг, профессиональная деятельность на фондовом рынке, проспект эмиссии ценных бумаг, размещение ценных бумаг, торговля ценными бумагами, ценные бумаги, фондовый рынок, эмиссия.

The article deals with legal provisions concerning securities underwriting in the law of Ukraine. Different tendencies in the development of the said sphere of legislation are analysed. Progressive and unsuccessful points are closely examined. The author makes suggestions about how the law provisions can be perfected.

Key words: underwriting, professional trade in securities, prospectus, securities issue, financial market, financial agents, security dealers.

Договір андеррайтингу викликає дедалі більший інтерес з боку правників та практикуючих юристів, а також осіб, що цікавляться фондовим ринком України як в зв'язку зі своїми професійними обов'язками, так і без нього. Однак фундаментальних досліджень цього договору практично немає. Серед наукових праць, які так чи інакше стосуються питань андеррайтингу цінних паперів, можна назвати праці О. Грейдіна [1], О. Белікова [2] та Н. Дроздової [3].

Стосовно нормативного регулювання слід відмітити, що законодавство щодо андеррайтингу ще знаходиться в стані формування і постійних змін. Буквально кожні пів-

року приймаються зміни до правових актів, які опосередковують ці відносини на фондовому ринку України.

Серед останніх значних новел у вказаній сфері відносин слід виділити, що 4 липня 2012 року Верховна Рада України прийняла зміни до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [4; 5], де надала нове поняття андеррайтингу як професійної діяльності на фондовому ринку України. Тепер андеррайтинг визначається як укладення торговцем цінними паперами договорів щодо відчуження цінних паперів та/або здійснення дій чи надання послуг, пов'язаних з таким відчуженням, у процесі емісії цінних паперів за дорученням, від імені та за рахунок

емітента на підставі відповідного договору з емітентом (ч. 4 ст. 17 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок»).

Насамперед, слід оцінити прогресивність нового визначення в порівнянні з дефініцією, яка містилася в законодавстві до прийняття вказаних змін. Раніше, ще у червні 2012 року, Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» андеррайтинг визначався як розміщення цінних паперів торговцем цінними паперами за дорученням, від імені та за рахунок емітента. Так, попереднє визначення не давало змоги відокремити договір андеррайтингу від договору доручення, тому нерідко траплялися випадки, коли навіть фахівці плутали їх між собою та вважали договір андеррайтингу видом договору доручення.

Приблизно таким чином «еволюціонувало» і визначення предмету договору андеррайтингу в Типовому договорі андеррайтингу. Нова редакція Типового договору андеррайтингу була затверджена Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку 18 вересня 2012 року Рішенням № 1240 [6] (zareєстровано в Мінюсті 21 листопада 2012 року № 1949/22261), тобто після прийняття липневих змін до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», але спочатку предмет договору андеррайтингу тут визначався без можливості відрізнити його від предмету договору доручення. І лише згодом ця ситуація була виправлена: 19 березня 2013 року Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку прийняла Рішення № 366 «Про внесення змін до Типового договору андеррайтингу» [7] (zareєстровано в Мінюсті 10 квітня 2013 року за № 581/23113), змінивши пункт про предмет договору. Тепер предмет договору андеррайтингу в цьому нормативному акті визначається таким чином, що емітент доручає, а андеррайтер зобов'язується за винагороду за дорученням від імені та в інтересах емітента розмістити у встановлений строк за рахунок емітента (або пайового інвестиційного фонду) цінні папери або інші фінансові інструменти емітента та здійснити необхідні дії та/або надати послуги, пов'язані з таким розміщенням. Слід відмітити, що головною зміною, що була привнесена 19 березня у наведене визначення, є додання слів про здійснення інших необхідних дій і надання послуг, пов'язаних з розміщенням. Коли цих слів у визначенні не було, предмет договору андеррайтингу фактично визначався як предмет договору доручення на продаж цінних паперів, що входило в протиріччя з правовою природою цих двох самостійних видів договорів у цивільному праві.

Можливо, це здається незначним моментом, але лише на перший погляд. Незважаючи на певні спільні риси, договір доручення не слід розглядати як родове поняття для договору андеррайтингу. Між ними існують суттєві відмінності, які стосуються правової характеристики, форми, суб'єктного складу та змісту зобов'язання тощо.

Разом із тим, як вже було сказано вище, навіть для фахівців питання співвідношення договору андеррайтингу і договору доручення є неочевидним. В юридичній науковій літературі можна зустріти думку про те, що договір андеррайтингу за своєю правовою природою відноситься до договорів доручення [3, с. 12]. Якщо взяти цю точку зору за основу при застосуванні цивільно-правових норм сучасного законодавства, то можливим буде норми про договір доручення використовувати для регулювання відносин андеррайтингу цінних паперів, що в свою чергу може викликати значні труднощі в правозастосуванні, бо піде проти юридичної природи цих відносин.

Так як метою цієї статті не є порівняння договору доручення і договору андеррайтингу, то не здається доцільним зараз детально зупинятися на всіх аспектах подібності й відмінності між цими договорами. Тому за критерій порівняння візьмемо предмет договору як найбільш суттєвий елемент його конструкції. Якщо в договорів різний предмет, то їх можна розмежувати між собою.

Предмет договору доручення зводиться до вчинення повіреним юридичних дій від імені довірителя. Не викликає сумнівів той факт, що до предмету договору андеррайтингу також входить здійснення юридично важких дій в процесі розміщення цінних паперів емітента від його імені та за його рахунок. Але тут також постає непросте питання про можливість віднесення до предмету цього договору, окрім юридичних послуг та нарівні з ними, фактичних послуг. Адже андеррайтер надає емітентові і деякі послуги, що мають розглядатися як фактичні, а саме: перевіряє правоздатність і дієздатність емітента на випуск цінних паперів, надає різного роду консультації, пов'язані з випуском цінних паперів (стосовно чинного законодавства про цінні папери й інвестиції, управління акціонерним капіталом, розкриття інформації і т. п.), провадить оціночну діяльність, готує документи (наприклад, для отримання необхідних емітентом дозволів від органів державної влади чи для реєстрації випуску цінних паперів), організовує публічні презентації випуску (т. з. «круд-шоу»), зустрічі представників емітента з потенційними інвесторами тощо.

Цікаво, що фактичні дії андеррайтера не є просто додатком до юридичних дій, бо емітент, звертаючись до андеррайтера за допомогою в розміщенні цінних паперів, розраховує не лише і не стільки на укладення правочину самого по собі, скільки на правильну організацію розміщення, що охоплює і юридичну, і фактичну її сторону.

Однак чи правильно буде стверджувати, що в договорі доручення повірений не може виконувати на користь довірителя фактичні дії? Ні, неправильно. На можливість виконання повіреним фактичних дій у свій час вказував, зокрема, О. С. Йоффе [8, с. 490]. Але при цьому фактичні дії повіреного не мають самостійного характеру і призначені для своєрідного «обслуговування» юридичних дій, які власне і складають предмет зобов'язання.

Щоб проілюструвати цю точку зору, візьмемо як приклад таку фактичну дію, як підшукування контрагентів, і проаналізуємо її стосовно порівнюваних договорів.

Почнемо з договору доручення. Тут вказана дія не має правового характеру й відповідно не входить до змісту доручення. Разом із тим, вона може матися на увазі при його виконанні у випадку, коли юридична дія, передбачена дорученням, полягає в укладенні правочину від імені довірителя на відчуження його майна і т. п. Наприклад, довіритель доручає повіреному продати автомобіль. При цьому він може вказати або не вказати особу, з якою повірений повинен укласти договір купівлі-продажу. В останньому випадку мається на увазі, що повіреному слід підшукати контрагента самостійно, що є умовою виконання доручення йому юридичних дій, але змістом доручення і відповідно предметом договору охоплюються виключно юридичні дії. Це пояснюється тим, що інтерес поручителя обмежується діями повіреного, які мають юридичний характер, і не стосується його фактичних дій.

При андеррайтингу ситуація дещо інша.

Послуги андеррайтера полягають, окрім власне укладення правочинів про відчуження цінних паперів, у підшуванні контрагентів і проведенні переговорів із ними, перевірі і підготовці документів, а також у здійсненні деяких інших фактичних дій. Якщо б емітент був впевнений, що сам може знайти надійних і вигідних інвесторів, а також правильно здійснити дії по офіційному оформленню емісії, він не звертався б до андеррайтера, оскільки міг би обійтися без його послуг, розмістивши свої цінні папери самостійно і з більшою вигодою, не сплачуючи посередникам. Професійна допомога андеррайтера необхідна не лише в укладенні правочинів по відчуженню цінних паперів, а й у аналітичних послугах, оформленні документообігу, проведенні переговорів тощо. Як бачимо, інтерес емітента направлений на фактичні дії андеррайтера нарівні з юридичними, а отже говорити про те, що фактичні дії

тут залежать від юридичних, «обслуговують» їх і не мають самостійного характеру, не можна.

Таким чином, на підставі наведеного прикладу слід заключити, що фактичні дії разом з юридичними є складовою предмету договору андеррайтингу. Тут відсутня та підкореність фактичних дій юридичним, що властива договору доручення. Тому робимо висновок про спорідненість предметів розглядуваних договорів, але не про їх повне ототожнення.

Відповідно помилкою було б керуватися стосовно андеррайтингу положеннями цивільного законодавства щодо доручення. Зокрема, ст. 1008 ЦК України встановлює право сторін договору доручення відмовитися від нього у будь-який час. Надання емітенту й андеррайтеру права розірвати договір в односторонньому порядку без пояснення мотивів і відшкодування збитків є неприпустимим у діловому обороті, оскільки ставить під загрозу права контрагента, який розраховує отримати належне виконання за договором.

Однак у даному аспекті, заради повноти викладення, треба хоча б коротко сказати, що в законодавстві багатьох країн встановлюється можливість андеррайтера розірвати договір андеррайтингу в односторонньому порядку. При цьому, якщо право на відмову від договору доручення витікає з фідуціарного характеру договору, в договорі андеррайтингу відмова не пов'язується з особистими чи особливо довірчими відносинами (яких тут між сторонами просто не складається). Одностороння відмова андеррайтера від договору можлива лише протягом визначеного, досить короткого строку після укладення договору. До того ж, звичайно законодавством передбачається перелік підстав, за якими андеррайтер може використати своє право на відмову від договору, і втрата довіри до контрагента тут ні до чого, тобто порівнювати розірвання в односторонньому порядку договору андеррайтингу і договору доручення також не можна. Що стосується вітчизняної правової системи, то на сьогодні законодавством України не передбачається одностороння відмова від договору андеррайтингу. Застосовувати ст. 1008 ЦК України до андеррайтингу не можна навіть за аналогією, як і інші норми, що стосуються договору доручення не слід переносити на відносини андеррайтингу цінних паперів. Таким чином, ще раз підкреслимо, що те, що останнім часом законодавець при визначенні андеррайтингу все далі відходить від конструкції доручення, є прогресивним явищем, змішувати ці договори в один вид не є доцільним.

Разом із тим, навіть звернувши увагу на прогресивність нової легальної дефініції андеррайтингу, не можна сказати, що вона є досконалою. Прочитуємо ще раз цю дефініцію: андеррайтингом є укладення торговцем цінними паперами договорів щодо відчуження цінних паперів та/або здійснення дій чи надання послуг, пов'язаних з таким відчуженням, у процесі емісії цінних паперів за дорученням, від імені та за рахунок емітента на підставі відповідного договору з емітентом. Одразу впадає в очі, що за змінами до ч. 4 ст. 17 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 4 липня 2012 року андеррайтинг визначається, в загальному підсумку, як укладення договорів на підставі відповідного договору з емітентом. Імовірно, мається на увазі укладення правочинів андеррайтером як з емітентом, так і з інвесторами в цінні папери, а також надання андеррайтером емітенту інших послуг, які можуть бути досить різними в залежності від конструкції конкретного договору з емітентом. Але й недолік юридичної техніки в цьому визначенні є очевидним. Хоча в цілому це не викликає здивувань, бо те, як переплітаються і переплутуються договори з надання послуг і самі послуги, у вітчизняному законодавстві зустрічається достатньо часто.

Саме визначення андеррайтингу слід було б дати без згадування цивільно-правового договору і процесу його укладення. Якщо таким чином спростити розглядуване

визначення, виходить щось на зразок: «андеррайтингом є відчуження цінних паперів та/або здійснення дій чи надання послуг, пов'язаних з таким відчуженням, у процесі емісії цінних паперів за дорученням, від імені та за рахунок емітента».

Одразу слід відмітити, що після відчуження цінних паперів емітента андеррайтеріві подальші дії андеррайтера не потребують доручення емітента, тому хочеться висловити сподівання, що при внесенні майбутніх змін у законодавство про цінні папери це буде враховано і різні конструкції договору андеррайтингу будуть виписані ще чіткіше.

Однією з характерних рис ст. 17 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» є те, що після дефініції андеррайтингу іде її деталізація, визначення обов'язків андеррайтера. До липня 2012 року дефініція андеррайтингу деталізувалася таким положенням: «у разі публічного розміщення цінних паперів андеррайтер може брати на себе зобов'язання за домовленістю з емітентом щодо гарантування продажу всіх цінних паперів емітента, що підлягають розміщенню, або їх частини. Якщо випуск цінних паперів публічно розміщується не в повному обсязі, андеррайтер може здійснити повний або частковий викуп нереалізованих цінних паперів за визначеною в договорі фіксованою ціною на засадах комерційного представництва відповідно до взятих на себе зобов'язань». Це положення цікаво було проаналізувати на предмет того, чи можна вважати обов'язок андеррайтера викупити нереалізовану частину випуску цінних паперів емітента своєрідною санкцією за неповне розміщення андеррайтером цінних паперів емітента (минулого року це питання розглядалося на конференції, присвяченій 90-й річниці з дня народження професора В. П. Маслова, і в загальному підсумку слід дійти висновку, що викуп цінних паперів емітента андеррайтером не можна вважати санкцією за порушення договору, цей обов'язок є самостійною складовою змісту договору андеррайтингу [9, с. 390]). Також незвично виглядала фраза «здійснити викуп на засадах комерційного представництва». Кого андеррайтер представляє при укладенні договору купівлі-продажу цінних паперів між емітентом і андеррайтером? Емітента? Сам себе? Обидві сторони правочину?

Так як законодавчі приписи вимагали уточнення, зміни до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 4 липня 2012 року торкнулися і положення про деталізацію дефініції андеррайтингу. Тепер замість попереднього цитованого положення ст. 17 цього Закону говорить, що андеррайтер відповідно до договору з емітентом може здійснювати: купівлю цінних паперів у емітента з подальшим їх перепродажем інвесторам; гарантування повного або часткового продажу цінних паперів емітента інвесторам, повний чи частковий їх викуп за фіксованою ціною з подальшим перепродажем; продаж якомога більшої кількості цінних паперів, без зобов'язання придбати будь-які цінні папери, що не були продані.

На перший погляд може здатися, що три названі пункти є однаковими, бо фактично вони зводяться до того, що андеррайтер відповідно до договору з емітентом може здійснювати або купівлю, або викуп, або продаж цінних паперів емітента.

Якщо ж уважніше придивитися до цього положення Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», то можна вивести з нього досить цікаве уявлення про обов'язки андеррайтера.

Перший випадок: андеррайтер спочатку викуповує цінні папери емітента, а потім шукає інвесторів для перепродажу їм цих цінних паперів.

Другий випадок: андеррайтер гарантує повний або частковий продаж цінних паперів емітента інвесторам. Тоді не зовсім зрозуміло, що означає гарантування продажу, і Закон пояснює: гарантування продажу є знову ж

таки повним або частковим викупом за фіксованою ціною цінних паперів для їх подальшого перепродажу.

Третій випадок: андеррайтер нічого не викуповує сам, а лише організовує розміщення таким чином, щоб розміщеною залишилася якомога більша кількість цінних паперів, тобто робить все можливе, щоб підшукати інвесторів, які викуплять як можливо більшу частину випуску.

Так стає більш зрозумілим погляд законодавця на можливі варіанти визначення обов'язків андеррайтера за договором андеррайтингу, але викликає питання другий варіант, особливо в частині повного викупу цінних паперів емітента для наступного їх перепродажу. Яка ж тоді різниця між першим (викупом) і другим (повним викупом)? Чому перший випадок – це просто викуп, а другий – вже гарантування продажу?

У зв'язку з наведеним хотілося б сказати декілька слів і про вже згадуваний тут Типовий договір андеррайтингу, форма якого затверджена Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. У цьому Типовому договорі умови про викуп цінних паперів андеррайтером віднесено до особливих умов виконання договору (пункт 2.5) і далі фактично цитується формулювання ст. 17 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», яке діяло до змін від 4 липня 2012 року, в частині гарантування і викупу цінних паперів, включаючи положення про викуп на засадах комерційного представництва (нагадуємо, що Типовий договір був затверджений після прийняття вказаних законодавчих змін). Віднесення ж цих умов до особливих є достатньо цікавим прийомом, який дозволяє відійти від суперечливої схеми, наведеної у Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок»,

але разом із тим не відображає дійсну природу договору андеррайтингу.

У цілому ж слід констатувати, що на сьогодні положення Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» і актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку між собою неузгоджені, і однією з причин цієї ситуації (хоча й не головною) можна назвати те, що нормативні приписи є складними для сприйняття, навіть фахівцю важко в них розібратися.

Також, як бачимо, для того, щоб вивести розглянуту вище картину обов'язків андеррайтера, довелося багато що додумати до законодавчих положень. Таке уявлення про обов'язки андеррайтера є лише одним з можливих, інша людина може по-іншому зрозуміти ці ж самі положення нормативних актів. Але ж завдання закону полягає як раз в тому, щоб встановити загальні для всіх норми, які мають однаково сприйматися всіма членами суспільства. На жаль, приходимо до висновку, що ст. 17 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» ще можна і треба покращити, вдосконалити, зробити більш прозорою, чіткою і однозначною.

Загалом, слід звернути увагу, що андеррайтингу вже стає «тісно» в межах однієї-двох статей Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок». Складність регульованих суспільних відносин, незвичність конструкції договору для вітчизняної правової системи вимагає детальнішої нормативної охорони. Ймовірно для того, щоб достатньо чітко виписати зміст договору андеррайтингу на законодавчому рівні, доведеться навіть прийняти окремий нормативний акт, який повністю був би присвячений відносинам з андеррайтингу цінних паперів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грейдін О. І. Цивільно-правова характеристика договору (довірчого) управління цінними паперами [Текст] / О. І. Грейдін // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Науковий журнал. Серія «Юридичні науки». – Том 22 (61). – № 2. – Сімферополь, Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 2009. – С. 337-338.
2. Беліков О. Цінні папери і фондовий ринок в контексті європейських прагнень України / Беліков О. // Юридичний журнал. – 2007. – № 1 (освіта). – С. 98-103.
3. Дроздова Н. В. Договір про надання фінансових послуг у цивільному праві України : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Наталія Василівна Дроздова ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005. – 22 с.
4. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3489-IV / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Відомості Верховної Ради України. – 2006 р. – № 31. – Ст. 1126.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства про цінні папери: Закон України від 4 липня 2012 року № 5042-VI / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України. – 2012 р. – № 60. – Стор. 22.
6. Про затвердження форми Типового договору андеррайтингу: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 1240 від 18 вересня 2012 р. / НКЦПФР України. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України. – 2012 р. – № 93. – Стор. 212.
7. Про внесення змін до Типового договору андеррайтингу: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 366 від 19 березня 2013 р. / НКЦПФР України. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України. – 2013 р. – № 32. – Стор. 95.
8. Иоффе О. С. Обязательственное право / О. С. Иоффе – М.: Юрид. лит., 1975. – 872 с.
9. Маслова-Юрченко К. О. Зміст договору андеррайтингу [Текст] / К. О. Маслова-Юрченко // Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 90-річчю з дня народж. д-ра юрид. наук, проф. В. П. Маслова, 16 бер. 2012 р. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». – Х. : Право, 2012. – С. 388-391.